פרשת קרח

א. די היינטיקע סדרה הויבט זיך אָן מיט ויקח קרח, וואו עס ווערט דערציילט וועגן דער מחלוקת פון קרח׳ן אויף כהונת אהרן, דערנאָך ווערט דערציילט וועגן מטה אהרן, וואָס דאָס איז אַ באַוויז אויף דער ריכטיקייט פון אהרן׳ס כהונה, דערנאָך רעדט זיך וועגן מתנות כהונה, וואָס דאָס איז אויך שייך דערצו. דער ענין פון מתנות כהונה איז אַז פון יעדער זאַך וואָס מען האָט געהאַט האָט מען געדאַרפט געבן די כהנים, סיי פון אור פנימי, סיי פון אור מקיף; פון אור פנימי אַזוי ווי תרומה ובי־כורים, און פון אור מקיף אַזוי ווי ראשית הגז, וואָס דאָס האָט צו טאָן מיט לבושים.

דער פסוק דערקלערט דעם ענין פון מתנות כהונה אַז פון יעדער זאַך דאַרף מען אָפּגעבן דאָס ערשטע צום אויבערשטן. וואָרום כהנים איז דאָך הוי׳ הוא נחלתם, זיי האָבן ניט צו טאָן מיט ענינים גשמיים און הוי׳ נחלתם, במילא הייסט דאָס אַז מען האָט דאָס געגעבן צום אויבערשטן, און די כהנים איז משלחן גבוה קאָ זכו [1].

דערפאַר — לויט ווי עס שרייבט דער רמב״ם [2]) — איז אויך איצטער פאַראַן אָט דער ענין: בשעת ער גיט עסן צו אַן אָרעמאַן, דאַרף ער אים געבן מן הטוב והמתוק שבשולחנו (פון דאָס בעסטע און זיסטע פון זיין טיש); בשעת ער טוט אָן אַ נאַקעטן, כי תראה ערום וכיסיתו, דאַרף ער אים געבן מן היפה שב־כסותו (די שענסטע פון זיינע קליי־דער); בשעת ער בויט אַ בית תפלה דאַרף ער דאָס בויען נאה מבית ישיבתו (שענער פון זיין דירה), ווי עס שטייט כל חלב להוי׳.

— בכלל רעכנט זיך דער רמב״ם פאַר אַ נגלה־ספר, פונדעסטוועגן האָט ער אין פיל ערטער אַריינגעשטעלט רמזים פון פנימיות התורה, און אַזוי אויך דאָ כאַפּט אָן דער רמב״ם די דריי ענינים פון מזון [3]), לבוש און בית —

ד. ה. אַז פון אַלע ענינים וואָס אַ מענטש האָט, פון מזון (שפּייז), פון לבוש (קליידונג) און פון בית (אַ הויז), דאַרף ער אָפּגעבן דערפון דאָס ערשטע און דאָס בעסטע צום כהן שבנפשו פנימה, ד. ה. אויף ענינים פון קדושה, וואָס ענין איז דאָס דער נפש האלקית ביי אַ בינוני [4]).

וואָס דאָס איז בענין מזון ולבוש, און ביי בית שרייבט דאָך דער רמב״ם בפירוש, בית תפלה, וואָס דאָס איז צום אויבערשטן.

בכדי אַז עס זאָלן זיין די פּרטי ההנהגה אויף אַזאַ אופן, דאַרף זיין

---

1) ביצה כא, א.

2) סוף הלכות איסורי מזבח.

3) זע ווי אָנגעצייכענט אין מפתח צו לקוטי תורה ערך „מזון".

4) היפך מהלל וואָס ער איז גומל חסד מיט דער עלובה — תניא פרק כט. זע לקוטי תורה ויקרא מט, א.

די הכנה כללית, וואָס דאָס פּירט דער רמב"ם אויס: הקדיש דבר כו' וכמו שנאמר כל חלב להוי', אַז עס דאַרף זיין די הכנה כללית אַז דער עיקר איז להוי', וואָס דעמאָלט זיינען די פּרטים פון זיינע הנהגות אין זיין מזון לבוש ובית אַזוי אַז דאָס בעסטע גיט ער להכהן שבנפשו פנימה.

און דאָס איז נוגע אויך בגשמיות, וואָרום וויבאַלד עס איז אַן ענין פון מתנות כהונה, איז דאָך פאַראַן די הוראה — די מעשה[5]) מיט איינעם וואָס האָט געגעבן וויניקער מעשר וויפל מען האָט געדאַרפט, און לשנה הבאה האָט ער בלויז געהאַט אַזוי פיל וויפל מען האָט געדאַרפט געבן דעם כהן.

ב. אַזוי איז אויך אין זמנים, זיינען דאָך פאַראַן צייטן וואָס אין זיי האָט מען ניט צו טאָן מיט הוויות העולם, וואָס בכלל זיינען דאָס די ערשטע יאָרן פון דעם מענטשן, און פאַראַן צייטן וואָס מען איז פאַרנומען בהוויות העולם. אויך אין משך פון יאָר זיינען פאַראַן די ימי החול וואָס אין זיי איז מען טרוד, און שבתות ומועדים, וואָס אין זיי איז מען ניט פאַרנומען, ובפרט ראש השנה און עשרת ימי תשובה וואָס דעמאָלט איז קירוב המאור אל הניצוץ[6]).

דאַרף מען וויסן אַז כל חלב להוי', צום אויבערשטן דאַרף מען אָפּגעבן די ערשטע און די בעסטע צייט. וואָס אין יעדן טאָג גופא איז די בעסטע און רואיקסטע צייט פון דעם מענטשן באַלד ווי ער שטייט אויף, וואָס דעמאָלט איז ביי אים אַ רואיקע קאָפּ, אָט די צייט דאַרף מען אָפּגעבן צום אויבערשטן, ווי עס שטייט[7]) ראשית עריסותכם חלה תרימו תרומה וגו', האָט געזאָגט כ"ק מו"ח אדמו"ר[*7]), ראשית עריסתכם, באַלד ווי אַ איד שטייט אויף פון בעט, תתנו להוי' תרומה, דאַרף ער די צייט אָפּגעבן צום אויבערשטן.

דערפאַר איז בשעת עס האָט זיך געהאַנדלט אין דער מדינה — אַמע־ריקע — וועגן דעם סדר הלימודים אין ישיבות, האָט זיך דער רבי זיי־ער שטאַרק געשטעלט אַז אינדער־פרי זאָלן זיין לימודי קודש דוקא, און לימודי חול זאָלן זיין נאָר נאָך האַלבן טאָג, ווײַלע אינדערפרי ווען די קאָפּ איז אויסגערוט איז דאָס די בעסטע צייט, ווי דער פּסק הרמ־ב"ם[8]) אַז כל חלב להוי', און ערשט בייטאָג, דעמאָלט קאָן ער זיך עוסק זיין אין וברכך הוי' אלקיך בכל אשר תעשה.

און דער ענין איז נוגע אויך צו בעלי עסק, אַז הגם זייער עסק איז דאָך אין עובדין דחול, דאַרפן זיי וויסן אַז דער עיקר איז תורה ותפ־לה, און די ערשטע און בעסטע צייט פון טאָג דאַרף מען אָפּגעבן צום אויבערשטן. די ערשטע זאַך דאַרף מען דאַווענען, נאָכן דאַווענען דאַרף מען לערנען, ווי דער דין איז אַז מבית הכנסת דאַרף מען גיין לבית המדרש, און דערנאָך ערשט עסן פת שחרית,

---

5) תוספות תענית ד"ה עשר תעשר ט, א. תנחומא ראה ו. ילקוט ראה, רמז תתצב.

6) קונטרס העבודה ענדע פּרק ה. ספר המאמרים — קונטרסים — ח"א יא, א.

7) במדבר טו, כ.

*7) ספר המאמרים — קונטרסים — שם דף קסה, א.

8) זע הערה 2.

ווי דער צמח צדק פסק'נט[9]) אַז פּת שחרית איז אחרי התפלה, ומבית הכנ־סת איז דאָך דער דין אַז מען דאַרף גיין לבית המדרש[10]), במילא קומט אויס פּת שחרית נאָכן לערנען, און ערשט דערנאָך קאָן מען זיך עוסק זיין בדברי הרשות.

מען דאַרף וויסן אַז דער עיקר איז תורה ותפלה, ניט אַז בעיקר זאָל ער ליגן אין עסק, און פּרק א' שחרית ופרק א' ערבית אָפּלער־נען נאָר צוליב יוצא זיין פאַר דעם שלחן ערוך, זאָגן די ווערטער און ניט הערן וואָס ער רעדט, ניט מת־בונן זיין זיך אין דעם וואָס ער הערט. די בעסטע צייט, די בעסטע כחות, די יגיעת הראש און אַפילו די יגיעת כפיים, דאַרף מען אָפּגעבן אין תורה ותפלה.

אמת טאַקע אַז תרומה דאַרף זיין ראשית ששירי' ניכרין[11]), וואָס אַזוי איז אויך ביי מעשר אַז דאָס דאַרף זיין אַ צענט חלק, וכפי תקנת אושא איז אַל יבזבז יותר מחומש[12]); איז אויסער דעם וואָס דער אַלטער רבי זאָגט[13]) אַז בשעת עס רעדט זיך וועגן הצלה איז לא גרע רפואת הנפש כו' וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו, אָבער דאָס איז ניט דער ענין הצדקה, — במילא איז אַפילו ווען דער רוב היום גייט אַוועק אויף עסק און אַ מיעוט אויף תורה ותפלה, אָבער דער מיעוט איז דער עיקר פון כל היום, ובמילא דאַרף ער זיין דער חלב.

און די הכנה כללית צו דעם דאַרף זיין קבלת עול, אַז תיכף ווען ער שטייט אויף פון שלאָף, זאָל ער זאָגן מודה אני בקבלת עול, און עס זאָל זיין דער אָפּלייג אַז כל חלב להוי' כנ"ל, און דאָס איז נוגע אויך בגש־מיות כנ"ל.

ג. קרח האָט געקריגט אויף אה־רן'ס כהונה, קרח האָט גע'טענה'ט אַז מען דאַרף ניט אָפּגעבן כל חלב להכהן ווייל כל העדה כולם קד־שים ובתוכם הוי' ומדוע תתנשאו[14]). מען טענה'ט אַז אַפילו בשעת מען איז זיך ניט עוסק בתורה איז אויך אכל בי עשרה שכינתא שריא, וואָס דאָס איז אַפילו בשעת מען איז זיך ניט עוסק בדברי תורה[15]), און אַפילו אויב ער איז איינער האָט ער אויך אַ נפש האלקית, און אַפילו אַ קל שבקלים ורשע גמור האָט אַ נשמה, מער ניט וואָס זי איז בבחינת מקיף[16]), במילא איז וואו ער גייט גייט ער דאָך אום מיט דער נשמה און מיטן אויבערשטן, במילא איז מדוע תתנשאו.

ובפרט אויב ער איז אַ בעל תורה קאָן ער דאָך אַ ודאי טאָן וואָס ער וויל — וואָרום תורה מגינא ומצלא. עבירה מכבה מצוה ואין עבירה מכבה תורה[17]). במילא קאָן ער ריידן כו' און די תורה וועט אויף אים מגין זיין.

---

9) פסקי דינים לאורח חיים סימן פט.
10) שולחן ערוך אדמו"ר הזקן סימן קנה, סעיף א.
11) עירובין לז, ב. פסחים לג, ב. חולין קלו, ב.
12) כתובות נ, א. ערכין כח, א.
13) אגרת התשובה פרק ג.
14) במדבר טז, ג.
15) זע אגרת הקדש סימן כג. ירושלמי עירובין פרק א הלכה י בקרבן העדה ד"ה וכמה. תוספות נדרים ח, א. ואכ"מ.
16) תניא ענדע פרק יא.
17) סוטה כא, א עיין שם.

— עס שטייט אין אַ מאמר חסידות אַז טענת ופלוגתת קרח אַנטקעגן משה ואהרן איז געווען, וואָס זיי האָבן גע־טענה'ט אַז וויבאַלד זיי זיינען אַלע נשמות דאצילות, דאַרף מען ניט האָבן דעם תתנשאו. אין די שפּעטערדיקע דורות, וואָס נשמות דאצילות זיינען נאָר יחידי סגולה, דאַרף מען האָבן אַ משה רבינו, אָבער דער דור המד־בר וואָס ער איז געווען אַ דור דעה [18], ביי די שבעים זקנים איז געווען דער ואצלתי מן הרוח און דורך זיי האָבן דאָס געהאַט די אַלע ששים רבוא אידן מיט די נשמות פּרטיות, היינט וויבאַלד אַז מען האַלט ביי אצילות — האָבן זיי גע'טענה'ט — מדוע תתנשאו, וואָס דאַרף מען גיין העכער.

על דרך זה איז אויך איצטער פאַראַן די טענת קרח (ווארום אַלע ענינים וואָס זיינען געווען בשעת יציאת מצרים זיינען דאָך פאַראַן אויך שפּעטער), וואָס מען טענה'ט, וויבאַלד אַז ער איז אַ בעל תורה, איז דאָס שוין גענוג, מער דאַרף מען שוין ניט —

אויף דעם זאָגט מען [19], טלית שכולה תכלת איז ווייניק, נאָר מען דאַרף האָבן ציצית דווקא, וואָס איר ענין איז יראה וביטול, ובית שמלא ספרים, ער איז פול מיט תורה, חייב במזוזה, וואָס אין מזוזה זיינען פאַראַן די צוויי פּרשיות שמע און והי' אם שמוע, וואָס אין פּרשת שמע שטייט ואהבת און פּרשת והי' אם שמוע איז יראה.

און דאָס איז דער ענין המזוזה.

אַזוי ווי אַ מזוזה היט די שטוב און אַלץ וואָס אין איר, אַזוי איז בית שמלא ספרים, ער האָט תורה, אָבער אויב ער האָט ניט קיין אהבה ויראה, פעלט עס אין דער תורה, ווארום אורייתא בלא דחילו ורחימו לא פרחא לעילא [20], בית שמלא ספרים חייב במזוזה, די אהבה ויראה היט אָפּ די תורה, אַז זי זאָל זיין ווי מען דאַרף, שיראתו קודמת לחכמתו [21] — נאָר דעמאָלט איז חכמתו מתקיימת. וכל האומר אין לו אלא תורה כו' [22].

ד. דער עונש פון קרח'ן איז געווען אַז וירדו חיים שאולה. שטייט אויף דעם אַז דער אויפטו אין דעם איז געווען דער צירוף פון שאול מיט חיים. מען געפינט זיך אין שאול תחתית, מען ליגט אין רע און אין עומק רע, און מען מיינט אַז מען לעבט; מען טענה'ט אַז כולם קדושים, ווארום ער האָט אַ נשמה, אומעטום וואו ער איז געפינט ער זיך מיט דעם אויבערשטן (ובתוכם ה').

קרח'ס טענה אַז כולם קדושים איז טאַקע אמת. ווי ער זאָל ניט זיין האָט ער אַ נשמה, און ער האָט תורה, אָבער פונדעסטוועגן ליגט ער דאָך אין שאול, ווארום וואָס איז די פּעולה פון דער תורה, בשעת די תורה געפינט זיך אין אַן אָרט און ער איז אין אַן אַנדער אָרט.

נאָך מער, ס'איז דאָך ווי דער אַלטער רבי זאָגט [23], אַז בשעת מען לערנט תורה ניט ווי מען דאַרף, איז

18) פסיקתא פרשת פרה פי"ד, ט. לקוטי תורה במדבר לז, ב.

19) ירושלמי סנהדרין פרק י הלכה א. במדבר רבה יח, ג. תנחומא קרח, ב.

20) תיקוני זהר תיקון י. געבראַכט אין תניא פרק לט און זע פסחים ג, ב.

21) אבות פרק ג משנה ט.

22) יבמות קט, ב.

23) הלכות תלמוד תורה פרק ד און תניא ענדע פרק לט.

די תורה בגלות אין קליפות, וואס דאס איז ווי ער זאגט אין תניא[24]: כמשל האוחז בראשו של מלך וטומן פניו אין אַן אָרט וואס איז מלא קיא צואה. און דאס איז נאך אַ טייטש אין די ווערטער „חיים שאו־לה": מען נעמט מיט די תורה, וואס זי איז חיים, אין שאול תחתית.

די עצה צו דעם איז מתנות כהונה, אָפּגעבן זיין בעסטע צייט און זיינע בעסטע כחות אין תורה ותפלה. סיי פון מזון סיי פון לבוש סיי פון בית, זאָל ער אָפּגעבן די ראשית און די בעסטע צום אויבערשטן, און אַ הכנה כללית אויף דעם — באַלד ווען ער שטייט אויף פון שלאָף זאָל ער זאָגן מודה אני בקבלת עול.

און דורך דעם ענין פון מתנות כהונה, האָט מען די ברכת כהנים, יברכך וישמרך, בבנים ובממון וכו', און „פרח מטה אהרן", אַז עד מהרה ירוץ דברו[25] — די המשכה ווערט ניט נפסק, זי קומט אַראָפּ למטה; „שקדים", שוקד על הטוב, אין אַלע דברים טובים, אין אַלץ וואס ער דאַרף בגשמיות וברוחניות.

ה. עס איז דאך געוואָרן אַ מנהג צו מיטנעמען עפּעס אין די שולן. די נקודה פון היינטיקער פרשה איז דאך דער ענין פון ויקח קרח, וואס ער האָט געקריגט אויף כהונת אהרן און האָט גע'טענה'ט אַז כולם קדושים, מען טענה'ט אַז כולם קדושים, יע־דער איינער קאָן פּסק'נען וואס ער וויל, יעדערער איז אַ פּוסק וואס מען מאַג און וואס מען טאָר ניט. דאַרף מען וויסן אַז דאס איז גע־וועזן קרח'ס שיטה. פון דעם קומט אַרויס אַ מחלוקת ביי זיי אַליין — מחלוקת שאינה לשם שמים זו מח־לוקת קרח ועדתו[26]). עס דאַרף זיין דער ביטול צו די בעלי תורה, צו די וואס קאָנען פּסק'נען על פי תורה, וואס זייער פּסק פּועל'ט אויך אויף דער מציאות, כידוע אַז תורה איז אַ בעל הבית אויף מציאות.

אויך דאַרף מען נעמען פון היינ־טיקער סדרה דעם ענין וואס מען האָט גערעדט וועגן מתנות כהונה, ווי דער רמב"ם איז מבאר[27]): „כל חלב להוי'", אַז בשעת ער גיט צו אַן עני, וואס דאס גיט ער דעם אוי־בערשטן, מלוה ה' חונן דל, דאַרף ער געבן מהמובחר, און אַזוי איז בבית תפלה.

ד. ה. אַז דאס בעסטע פון דער צייט, דאס בעסטע פון די כחות, דאס בעסטע פון דעם אַלעם וואס דער מענטש האָט, וואס דאס בעסטע און טייערסטע ביי אַ מענטשן איז דאך קינדער, דאַרף ער אָפּגעבן די קינ־דער צום אויבערשטן, און דאס בעס־טע צייט פון די קינדער, וואס דאס איז זייערע ערשטע יאָרן.

און דאַן האָט מען די ברכת כהנים, יברכך בבנים ובממון, וישמרך, אַז דאס געלט זאָל אַוועקגיין אויף געזונטע זאַכן און פריילעכע זאַכן. ווי מען האָט שוין אַמאָל גערעדט אַז מיט האָבן געלט אַליין איז מען נאָך ניט באַוואָרנט — וואָרום בשעת דאס געלט גייט אַוועק אויף דאָק־טוירים איז דאך גלייכער צו זיין

24) ענדע פרק כג.

25) לקוטי תורה במדבר נג, ד.

26) אבות פרק ה משנה יז.

27) זע הערה 2.

געזונט און ניט האָבן די פּאָר דאָלער אויף דאָקטוירים; וישמרך — אַז דאָס זאָל אַוועקגיין אויף געזונטע און פריי־לעכע זאַכן.

און ער פירט אויס: וישם לך שלום, — לא מצא הקב"ה כלי המח־זיק ברכה לישראל אלא השלום[28]), אַז אויך ווען דער בכל אשר תעשה, די כלי צו דער ברכה, איז אַ כלי מועט, איז פאַראַן אָבער דער ענין השלום וואָס דאָס איז מחזיק ברכה.

און דערנאָך איז ערשט — ואני אברכם, וואָס תוספתו של הקב"ה מרו־בה על העיקר[29]). בשעת מען גיט צום אויבערשטן מתנות כהונה, ווי די גמרא זאָגט[30]) אלקיכם כהן הוא, איז ואני אברכם, וואָס דאָס איז מרובה על העיקר.

אין ואני אברכם איז פאַראַן צוויי פירושים[31]): א) לכהנים, ב) לישראל. ועל פי הנ"ל: אברכם לכהנים שב־נפשו, דאָס הייסט אַ ברכה ברוח־ניות, ער זאָל האָבן אַ חיות און אַ געשמאַק בלימוד התורה וקיום המצוות, און אַ ברכה לישראל וואָס דאָס איז בכל דרכיך ובגשמיות אין אַלץ וואָס מען דאַרף.

(משיחת ש"פ קרח, תשי"ד)

פרשת חקת

א. אין מדרשי חז"ל וועלכע זיי־נען פאַרבונדן מיט דער היינטיקער סדרה — פ' חקת — רעדט זיך אַרום אַז די ענני הכבוד זיינען גע־ווען אין אהרן'ס זכות, דער באר (מים) איז געווען אין מרים'ס זכות און דער מן איז געווען אין זכות פון משה. ווען אהרן און מרים זיינען נסתלק געוואָרן זיינען אויך צוגענומען געוואָרן די ענני הכבוד מיטן באר, און זיינען נאָכדעם צוריקגעקערט גע־וואָרן אין זכות פון משה[1]).

הגם אַז תורה איז חכמה, ווי עס שטייט[2]) כי הוא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים, פונדעסטוועגן ווערט עס ניט אָנגערופן מיטן נאָמען חכמה נאָר מיטן נאָמען תורה, מלשון הור־אה[3]), ד. ה. אַז יעדער ענין וואָס עס ווערט דערציילט אין תורה איז דאָס אַ הוראה (אָנווייזונג) אַלע מאָל און אומעטום אין טאָג־טעגלעכן לעבן.

דאָס הייסט, אַז ניט נאָר די מצות וואָס אין תורה, מצות עשה ומצות לא תעשה, זיינען אַ הוראה אין לעבן, נאָר אויך די ספורים פון תורה, זיינען אַ הוראה אין לעבן. וואָרום אויך די מצות זיינען געשריבן גע־וואָרן ניט בדרך ציווי נאָר בדרך ספור, אַז דער אויבערשטער האָט גע־זאָגט משה'ן און משה האָט געזאָגט

28) עוקצין פרק ג משנה יב.

29) בראשית רבה סא, ד. תנחומא חיי שרה י. חנוך לנער קרוב לסופו.

1) תענית ט, א.

2) דברים ד, ו.

30) סנהדרין לט, א.

31) חולין מט, א.

3) זהר חלק ג נג, ב. גור ארי' (למהר"ל מפראג) אָנפאַנג בראשית אין נאָמען פון רד"ק.